

Сексуальне насильство у зв'язку з конфліктом (СНЗК)

Короткий poradnik

Сексуальне насильство у зв'язку з конфліктом (СНЗК) – це форма ґендерно зумовленого насильства (ГЗН), що включає зґвалтування, сексуальне рабство, примусову проституцію, примусову вагітність, примусовий аборт, насильницьку стерилізацію, примусовий шлюб та будь-яку іншу форму сексуального насильства порівнянної тяжкості, вчиненого щодо жінок, чоловіків, дівчат або хлопців, яка прямо чи непрямо пов'язана з конфліктом. Цей зв'язок може бути очевидним із характеристики кривдника, який часто є членом державної або недержавної озброєної групи, зокрема терористичного утворення або терористичної мережі; атмосфери безкарності, яка зазвичай створюється через крах держави; транскордонних наслідків, як-от переміщення людей або торгівля людьми; та (або) порушень положень угоди про припинення вогню.

Запобігання ГЗН і реагування на нього є однією з найбільш делікатних і складних сфер надання гуманітарних послуг. У багатьох місцях визначення особи як постраждалої від ГЗН – а іноді як особи, яка допомагає постраждалій особі – може призводити до ізоляції, соціальної стигматизації, повторного психологічного травмування, відчуження з боку сім'ї та громади, а у деяких крайніх випадках – до смерті. Отже, вся робота, пов'язана з ГЗН, повинна базуватися на підході, орієнтованому на постраждалих, який сприяє безпеці, конфіденційності, недискримінації та повазі до вибору постраждалої особи. Будь-яка діяльність, у якій ці основні морально-етичні та безпекові принципи не дотримуються, ризикує заподіяти додаткову шкоду постраждалим від ГЗН, їхнім сім'ям, громадам і тим, хто їм допомагає. У цьому документі окреслено основні тези для різних акторів, які можуть обговорювати роботу щодо СНЗК, займатися нею або підтримувати таку роботу.

Для всіх акторів

ЩО СЛІД РОБИТИ

- **Відстоювати** керівні принципи щодо ГЗН, зокрема принципи безпеки, конфіденційності, поваги та недискримінації, та неухильно дотримуватися орієнтованого на постраждалих підходу, в основі якого лежить правило «Не нашкодь»

- **Надавати** пріоритет забезпеченню доступу постраждалої особи до основних послуг із ГЗН, а не документуванню, розслідуванню чи перевірці фактів СНЗК

- **Ділитися** інформацією про наявні послуги з ГЗН і спосіб їх отримання

ЧОГО НЕ СЛІД РОБИТИ

- Активно **вишукувати** осіб, постраждалих від СНЗК, і питати будь-кого про те, чи зазнавали вони сексуального насильства

- **Уживати дій**, які можуть поставити під загрозу безпеку чи конфіденційність особи, постраждалої від ГЗН, або надавача послуг

Для спеціалізованих акторів у сфері ГЗН

(зокрема активістів, надавачів послуг з ГЗН, організацій, очолюваних жінками, організації громадянського суспільства, неурядових організацій і агенцій ООН)

ЩО СЛІД РОБИТИ

Забезпечити доступність якісних, безпечних і комплексних основних послуг – супроводу постраждалих, охорони здоров'я, психосоціальних послуг, послуг щодо безпеки та захисту, правової допомоги, економічної підтримки тощо – для ВСІХ постраждалих (зокрема від СНЗК)

Надавати постраждалим від ГЗН, зокрема постраждалим від СНЗК, послуги та допомогу згідно з керівними принципами щодо ГЗН (безпека, конфіденційність, повага, недискримінація)

Надавати інформацію про збирання доказів/ поліцейське розслідування і направляти на ці процедури осіб, які вирішили обрати цей шлях, за умови їхньої усвідомленої згоди, пояснюючи потенційні переваги й наслідки

Працювати над зміцненням і узгодженням шляхів перенаправлення щодо всіх форм ГЗН, зокрема СНЗК

Активізувати роботу з постраждалими та підвищення обізнаності з метою розширення доступу всіх постраждалих до відповідних послуг

Дотримуватися підходу, орієнтованого на постраждалих

Ділитися інформацією про тенденції та особливості, виявлені надавачами послуг, для використання у розслідуваннях і відхиляти вимоги про надання документації з окремих випадків або про перевірку цих випадків, якщо немає прямої, усвідомленої згоди на основі повного розуміння потенційних наслідків

Надавати інформацію та підтримку особам, які ведуть розслідування у зв'язку з СНЗК, щоб допомагати їм дотримуватися підходу, орієнтованого на постраждалих

ЧОГО НЕ СЛІД РОБИТИ

Свідомо **виділяти** постраждалих від СНЗК або віддавати їм пріоритет у наданні послуг над іншими категоріями постраждалих від ГЗН. Це може спричинити стигматизацію та наразити постраждалих на подальшу небезпеку, а також створити ієрархію ГЗН, що може бути дуже шкідливим наслідком

Вишукувати окремих постраждалих у цілях звітності, адвокації або висвітлення у засобах масової інформації

Заохочувати постраждалих до участі у розслідуваннях, пов'язаних із СНЗК. Поділіться всією доречною інформацією про ці процеси, потенційні переваги й наслідки та дозвольте постраждалій особі вирішити

Намагатися розслідувати або перевіряти випадки

Ділитися інформацією про індивідуальні випадки або окремих постраждалих через засоби масової інформації або соціальні мережі, крім як за прямою вимогою постраждалої особи та за умови повного розуміння нею можливих наслідків

Створювати або підтримувати окремі послуги чи процеси щодо СНЗК паралельно з іншими формами ГЗН

Для гуманітарних акторів, які не спеціалізуються на питаннях ГЗН

ЩО СЛІД РОБИТИ

Забезпечити наявність інформації про послуг із ГЗН для всіх постраждалих, які повідомили про те, що пережили насильство

Забезпечити підготовку персоналу з питань реагування на повідомлення про ГЗН і направлення до відповідних служб (наприклад, за протоколом «Подивись, вислухай, направ» з використанням кишенькового довідника з ГЗН; див. у кінці документа)

Відстоювати керівні принципи щодо ГЗН (безпека, конфіденційність, повага і недискримінація) і завжди дотримуватися орієнтованого на постраждалих підходу, в основі якого лежить правило «Не нашкодь»

ЧОГО НЕ СЛІД РОБИТИ

Намагатися розслідувати або перевіряти випадки

Ділитися інформацією про індивідуальні випадки або окремих постраждалих через засоби масової інформації або соціальні мережі, крім як за прямою вимогою постраждалої особи та за умови повного розуміння нею можливих наслідків

Обіцяти допомогу чи підтримку, яку ви не здатні надати або не маєте належної кваліфікації для її надання

Вишукувати окремих постраждалих у цілях звітності, адвокації або висвітлення у засобах масової інформації

Заохочувати постраждалих до участі у розслідуваннях, пов'язаних із СНЗК. Поділіться всією доречною інформацією про ці процеси, потенційні переваги й наслідки та дозвольте постраждалій особі вирішити

Для акторів, задіяних у розслідуванні та перевірці випадків СНЗК

ЩО СЛІД РОБИТИ

Забезпечити, щоб усі заходи планувалися і здійснювалися так, щоб захищати та поважати гідність, безпеку і конфіденційність постраждалих від ГЗН, громад і надавачів послуг із ГЗН

Завжди дотримуватися правила «Не нашкодь» і підходу, орієнтованого на постраждалих

Забезпечити, що будь-які зусилля з підтвердження або документування СНЗК не наражали постраждалу особу на небезпеку подальшої шкоди

Зустрічатися з надавачами послуг із ГЗН і жіночими організаціями з метою зрозуміти ситуацію, проаналізувати контекст і керуватися їхнім розумінням безпеки та ризиків

ЧОГО НЕ СЛІД РОБИТИ

Проводити інтерв'ю безпосередньо з постраждалими, крім як за їхньою прямою згодою та за повного розуміння ними ризиків і потенційних наслідків (і ніколи не проводити інтерв'ю з постраждалими дітьми)

Фотографувати або записувати постраждалу особу без прямої, усвідомленої згоди

Проводити розслідування у районах, де послуг із ГЗН немає

Просити у надавачів послуг із ГЗН у цілях підтвердження додаткові дані про постраждалих, кривдників і надавачів послуг, які дозволяють ідентифікувати особу

Указувати надавачів послуг і організації, що обслуговують жінок і дівчат, як джерела перевірки випадків. Це може підвищити ризик помсти вищезгаданим акторам

Забезпечити наявність інформації про послуги з ГЗН для всіх постраждалих, які розповіли про пережите насильство слідчій групі

Забезпечити підготовку персоналу з питань реагування на повідомлення про ГЗН і направлення до відповідних служб (наприклад, за протоколом «Подивись, вислухай, направ»; див. у кінці документа)

Для засобів масової інформації

ЩО СЛІД РОБИТИ

Забезпечити, щоб будь-який матеріал стосовно ГЗН подавався делікатно, без надання йому сенсаційного характеру і з дотриманням керівних принципів щодо ГЗН (безпека, конфіденційність, повага і недискримінація)

Подавати в усіх матеріалах збалансовану інформацію та приділяти увагу різним формам ГЗН

Зустрічатися з надавачами послуг із ГЗН і жіночими організаціями, щоб розуміти ситуацію та ризики, а також способи, у які ви якнайкраще можете підтримати своїми репортажами зусилля з запобігання ГЗН і реагування на нього

Надавати інформацію про наявні на місцевому рівні послуги з ГЗН та відповідні контактні пункти

Обережніше добирати формулювання, щоб вони не означали покладення провини на постраждалу особу і не сприяли шкідливим стереотипам про постраждалих або кривдників

Використовувати свої репортажі для наголошення на важливості комплексних послуг для постраждалих від ГЗН

ЧОГО НЕ СЛІД РОБИТИ

Проводити інтерв'ю безпосередньо з постраждалими, крім як за прямого бажання постраждалої особи розповісти свою історію публічно і за умови повного розуміння постраждалою особою можливих наслідків

Робити фотографії чи записи без прямої, усвідомленої згоди постраждалої особи

Публікувати матеріали, які ставлять під загрозу безпеку, гідність, конфіденційність або благополуччя постраждалої особи, її сім'ї, громади чи надавачів послуг або які створюють ризик репресій чи помсти з боку кривдників

Використовувати термін «гадане» згвалтування або називати постраждалу особу «обвинувачем/обвинувачкою», тому що це може означати, що постраждала особа каже неправду

ПОДИВИСЬ, ВИСЛУХАЙ, НАПРАВ ПРОТОКОЛ

Адаптовано з Кишенькового довідника з ГЗН

ПОДИВИСЬ

Зберігайте спокій і дозвольте постраждалій особі поговорити з вами

Запитайте, як ви можете допомогти з нагальними потребами

Запитайте постраждалу особу, де їй було б найбільш зручно говорити з вами. Якщо її хтось супроводжує, не вважайте, що розмовляти перед особою, яка супроводжує, безпечно.

Запропонуйте воду, відлюдне місце, де можна посидіти, серветку тощо

Запропонуйте постраждалій особі обрати когось, кого їй буде зручно залучити для перекладу і надання їй підтримки

Не ігноруйте постраждалу особу, яка звертається до вас

Не будьте настирливими або нав'язливими, пропонуючи допомогу

Не питайте будь-яку особу, чи зазнала вона ГЗН, зґвалтування, побиття тощо. Ви не повинні вишукувати постраждалих. Вони самі повинні приходити до вас.

Не реагуйте надто гостро

Не примушуйте постраждалу особу надати більше інформації, ніж вона вважає за доречне

ВИСЛУХАЙ

Зберігайте конфіденційність усієї інформації. Перш ніж звертатися за порадою до спеціаліста з ГЗН, попросіть дозволу постраждалої особи.

Дайте постраждалій особі знати про межі вашої конфіденційності. Проконсультуйтеся з вашим спеціалістом із ГЗН щодо випадків, про які ви зобов'язані доповісти.

Керуйте очікуваннями щодо вашої ролі та спроможності

Намагайтеся втішити постраждалу особу і підкреслюйте, що вона не винна у тому, що трапилося з нею

Нічого не занотовуйте, не фотографуйте постраждалу особу, не записуйте розмову і не інформуйте інших

Не ставте запитання про те, що трапилося. Нехай постраждала особа сама вибере, про що саме розповісти. Послухайте і запитайте, що ви можете зробити, щоб її підтримати.

Не припускайте, що в пережитому постраждалою особою «немає нічого страшного»

Не сумнівайтесь у тому, що вам розповідають, і не заперечуйте цього. Ваша роль – слухати без суджень.

НАПРАВ

Поважайте право постраждалої особи ухвалювати рішення

Надайте інформацію про всі послуги з ГЗН та інші послуги, які можуть бути корисними для постраждалої особи

Запевніть постраждалу особу, що їй не потрібно ухвалювати рішення негайно і що вона може у подальшому передумати

Попросіть постраждалу особу знайти когось, кому вона довіряє, щоб звернутися до цієї людини за підтримкою

Запропонуйте постраждалій особі можливість скористатися телефоном або іншим комунікаційним пристроєм, якщо ви вважаєте це безпечним, з тим, щоб постраждала особа могла зв'язатися з людиною, якій вона довіряє

Спитайте у постраждалої особи дозволу, перш ніж щось робити

Закінчіть розмову підбадьорливими словами

Не надавайте неправдиву інформацію чи фальшиві обіцянки та не перебільшуйте свої навички

Не давайте особисті поради або думки щодо якнайкращого способу дій.

Не вважайте, що знаєте, чого саме хтось хоче чи потребує або що саме є для когось якнайкращим. Деякі дії можуть наразити постраждалу особу на небезпеку подальшої шкоди.

Не дискримінують постраждалу особу за будь-якою ознакою, наприклад, за статтю, расою, сексуальністю тощо

Не намагайтеся врегулювати ситуацію між особою, яка зазнала ГЗН, та будь-якою іншою особою, зокрема кривдником

Нікому не розповідайте подробиці інциденту

Не звертайтеся до постраждалої особи після вашої бесіди

